KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 3. märtsil 2011 [1]

I. Sissejuhatus

1. Tribunale di Vicenza 15. veebruari 2010. aasta eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades [2] artikli 5 punkti 1 alapunkti b mõiste „kohustuse täitmise koht" tõlgendamist.

2. Selle sätte kohaselt on kohustuse täitmise koht alternatiivne kohtualluvuse alus kostja elukohajärgse kohtualluvuse [3] kõrval. Müügilepingute puhul käsitatakse määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b kohaselt kohustuse täitmise kohana reeglina [4] kauba üleandmise kohta.

3. Täpsemalt tuleb käesoleva juhtumi puhul selgeks teha, kus see koht asub, kui kaup antakse vedajale üle tarnetingimusega „franko [Itaalia müüja] asukoht" ja vedaja toimetab selle ostjale.

4. Kaugmüügi puhul tegeles Euroopa Kohus hiljuti 25. veebruari 2010. aasta otsuses [5] kauba üleandmise koha kindlaksmääramise probleemiga ja asus seisukohale, et kui puuduvad muud pooltevahelised kokkulepped, on selleks koht, kus kaup anti füüsiliselt ostja käsutusse „müügitehingu lõppsihtkohas" [6].

5. Käesoleva juhtumi puhul tuleb nüüd, tuginedes eespool nimetatud kohtuotsusele Car Trim, peamiselt selgeks teha, milline tähtsus võib kauba üleandmise koha kindlaksmääramisel olla sellisel lepingutingimusel nagu eespool punktis 3 nimetatu.

1 – Algkeel: saksa.

2 – EÜT L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42. See määrus kehtib hetkel komisjoni 12. mai 2010. aasta määrusega (EL) nr 416/2010 (ELT L119, lk 7) muudetud redaktsioonis.

3 – Määruse nr 44/2001 artikli 2 lõige 1.

4 – „[K]ui ei ole kokku lepitud teisiti" (määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkt b).

5 – Kohtuasi C-381/08: Car Trim (EKL 2010, lk 1255).

6 – Kohtuasja Car Trim resolutsiooni punkt 2.

II. Õiguslik raamistik

6. Määruse nr 44/2001 artiklis 5 on sätestatud:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

1. a)

b)

– müügi puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt kaubad üle anti või kus need oleks tulnud üle anda,

[…]"

III. Rahvusvahelised tarnetingimused (International Commercial Terms, lühendatult Incoterms [7])

7. Incoterms'i näol lõi Rahvusvaheline Kaubanduskoda (International Chamber of Commerce, ICC) aastal 1936 esmakordselt standardtingimuste kogu, mida hiljem on pidevalt uuendatud [8]. Selle eesmärk on luua rahvusvahelised, ehkki õiguslikult mittesiduvad reeglid väliskaubanduslepingutes tihti kasutatavate väljendite tõlgendamiseks. Need peaksid enamasti võimaldama vältida selliste tingimuste erinevast tõlgendamisest tulenevaid ebamäärasusi. [9] Alates 1. jaanuarist 2011 kehtib Incoterms põhjalikult uuendatud redaktsioonis (Incoterms 2010) [10].

8. Incoterms on seotud standarditud tingimustega. Neile omistatakse ühelt poolt teatav tähendus ja teiselt poolt arusaadav kolmetäheline lühend. Tingimustega reguleeritakse

7 – „Incoterms" on Rahvusvahelise Kaubanduskoja kaubamärk.

8 – Uuesti sõnastatud, täiendatud ja täiendavad tingimused avaldati rahvusvahelise kaubanduse arenguga kaasas käimiseks 1953, 1967, 1976, 1980, 1990 ja 2000. Vt selle kohta: Jolivet, E., *Les Incoterms, Etude d'une norme du commerce international*, Paris, Litec, 2003, punktid 136 jj ja lk 475 jj, kus leidub prantsuskeelsete Incoterms'i tingimuste kronoloogiline loend (kuni aastani 2000).

9 – *Incoterms 2000, Die offiziellen Regeln der ICC zur Auslegung von Handelsklauseln*, ICC Deutschland-Vertriebsdienst, Köln, 1999, lk 2.

10 – Zwilling-Pinna, C., *„Update wichtiger Handelsklauseln: Neufassung der Incoterms ab 2011"*, *Betriebs-Berater,* 2010, lk 2980 jj.

kataloogilaadselt müüja [11] ja ostja [12] olulisi kohustusi seoses kauba tarnimisega, näiteks tarnimismeetodit, riski ülemineku hetke ja küsimust, milline lepingupool peab kandma transpordi- või kindlustuskulud. Erinevad tingimused ja nende kohustuste kataloog võtavad arvesse lepingupoolte võimalikke erinevaid huve. Osa neist paneb rohkem kohustusi ostjale, teised koormavad rohkem müüjat. Terminoloogiliselt on Incoterms 2000 alus Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 11. aprilli 1980. aasta konventsioon kaupade rahvusvahelise ostu-müügi lepingute kohta. [13]

9. Incoterms 2000 niinimetatud kaubale järele tulemise tingimuse „EXW" (hangitud tehasest, Ex Works) punktis A4 on tarne kohta sätestatud:

„Müüja annab kauba ostja käsutusse nimetatud üleandmiskohas kokkulepitud ajahetkel või kokkulepitud ajavahemiku jooksul või, kui aja osas kokkulepe puudub, selliste kaupade tarnimiseks tavapärasel ajal ning ilma kaubale järele tulnud transpordivahendile laadimiseta [...]"

10. Punktis B4 on sätestatud:

„Ostja peab kauba vastu võtma, kui see on […] üle antud vastavalt punktile A4."

IV. Asjaolud ja eelotsuse küsimus

11. Põhikohtuasjas oli kaup antud vedajale üle tarnetingimusega „franko [Itaalia müüja] asukoht" [14] ja transporditud Prantsusmaal asuvale ostjale. Kui Itaalias esitati tema vastu nõue arve tasumiseks, esitas ostja vastuväite, et Itaalia kohtutel puudub asja lahendamiseks pädevus, ja viitas sellele, et tema asukoht on Prantsusmaal. Müüja jaoks tuleneb Itaalia kohtu pädevus eespool nimetatud lepingutingimusest.

12. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kaalus, et kohtualluvuse aluseks oleva kohustuse täitmise kohana määruse nr 44/2001 artikli 5 tähenduses võiks käsitada kauba lõplikku sihtkohta Prantsusmaal või kohta Itaalias, kus kaup anti üle vedajale.

11 – Incoterms 2000 kohustuste kataloogis tähistatud tähega „A" ja läbivalt nummerdatud. Kauba üleandmise regulatsioon on nt punktis A4.

12 – Tähistatud tähega „B".

13 – Eespool 9. joonealuses märkuses viidatud *Incoterms 2000, Die offiziellen Regeln der ICC zur Auslegung von Handelsklauseln*, lk 10.

14 – 13. märtsi 2008. aasta lepingus on originaalis kirjas: „Resa: Franco ns. sede".

13. Neil asjaoludel otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b ning seega ühenduse õigust tuleb selles osas, millega sätestatakse, et kohustuse täitmise kohana käsitatakse müügi puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt kaubad üle anti või kus need oleks tulnud üle anda, tõlgendada nii, et pädeva kohtu kindlaksmääramisel käsitatakse üleandmiskohana lepingu esemeks oleva kauba lõplikku sihtkohta, või sellises tähenduses, et selleks on koht, kus müüja konkreetse juhu suhtes kohaldatavatest materiaalõigusnormidest lähtuvalt täidab oma üleandmiskohustuse, või tuleb eespool viidatud sätet teisiti tõlgendada?"

V. Õiguslik hinnang

A. *Sissejuhatav märkus*

14. 15. veebruaril 2010 Euroopa Kohtu kantseleisse jõudnud eelotsusetaotlusega torkis eelotsusetaotluse esitanud kohus esmalt juriidilist „herilasepesa" [15] – kauba üleandmise koha kindlaksmääramist kaugmüügi [16] puhul.

15. Kirjanduses [17] ja kohtupraktikas [18] esines selles küsimuses suuri erimeelsusi. Lahendusvariandid jäid eelotsusetaotluse esitanud kohtu nimetatud alternatiivide vahemikku. Muu hulgas oli ebaselge, kui vaidluse olukorda skemaatiliselt kirjeldada, kas kauba üleandmise koht tuleks kindlaks määrata pigem kergemini mõistetavate faktiliste kriteeriumide alusel või materiaalõiguslikke hinnanguid kohaldades.

15 – Nii ütleb Mankowski oma märkuses kohtuotsuse Car Trim kohta, avaldatud kogumikus EWiR 2010, Art. 5 EuGVVO 1/10, lk 287 ja 288.

16 – Mankowski viitab oma eespool nimetatud märkuses kohtuotsuse Car Trim kohta sellele, et Euroopa Kohus ei tee vahet, kas kauba vedaja on saanud tellimuse müüjalt või ostjalt.

17 – Normi nutikas tõlgendus koos õiguskirjanduse ja kohtupraktika mahuka läbitöötamisega: Wipping, F., *Der europäische Gerichtsstand des Erfüllungsorts – Art. 5 Nr. 1 EuGVVO*, Berlin, Duncker & Humblot, 2008, lk 180 jj; Lynker, Th., *Der besondere Gerichtsstand am Erfüllungsort in der Brüssel I-Verordnung (Art. 5 Nr. 1 EuGVVO)*, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2006, lk 84 jj, ja Ignatova, R., *Art. 5 Nr. 1 EuGVO – Chancen und Perspektiven der Reform des Gerichtstands am Erfüllungsort*, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2005, lk 210 jj. Viimane käsitleb mh küsimust, kas aluseks tuleks võtta kauba väljasaatmis- või sihtkoht, tegeleb erinevate keeleliste versioonide võrdleva grammatilise tõlgendamisega ja jõuab järeldusele: „Normi sõnastus on lahtine."

18 – Vt eespool 17. joonealuses märkuses toodud viited, ülevaade Wittwer, A., „Gerichtsstand des Erfüllungsorts beim internationalen Versendungskauf", *European Law Reporter 2010*, lk 151, 152, ja Bundesgerichtshofi kodulehel (http://www.bundesgerichtshof.de/cln_134/DE/Entscheidungen/entscheidungen_node.html) numbri VIII ZR 184/07 alt leitav Saksamaa Bundesgerichtshofi 9. juuli 2008. aasta eelotsusetaotlus kohtuasjas Car Trim.

16. Kümme päeva pärast käesoleva eelotsusetaotluse saamist suitsutas Euroopa Kohus „herilasepesa" välja ja asus kohtuotsuses Car Trim seisukohale: „ [19]

17. Esmapilgul tundub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu tõstatatud probleemid on kohtuotsuse Car Trim valguses juba lahenduse leidnud: esmajoones peab siseriiklik kohus [20] kauba üleandmise koha kindlaksmääramisel lähtuma iseenesest arusaadavatest poolte kokkulepetest, aga üksnes niivõrd, kuivõrd see on võimalik ilma eelnevalt ja täiendavalt lepingu suhtes kohaldatavale materiaalõigusele tuginemata. [21] Kui kauba üleandmise kohta ei ole võimalik lepingu põhjal kindlaks määrata, tuleb teise variandina käsitada sellena kohta, kus kaup ostjale üle anti. [22]

B. *Käesoleva kohtuasja ja kohtuasja Car Trim ühisjooned ja erinevused*

18. Lähemal vaatlemisel saab selgeks, et nii kohtuasja Car Trim aluseks olevad asjaolud kui ka eelotsuse küsimused, millele toona vastata tuli, erinevad käesoleva kohtuasja asjaoludest ja eelotsuse küsimustest.

1. Kohtuasi Car Trim

19. Kohtuasjas Car Trim pidi kauba üleandmine „kokkuleppe kohaselt" toimuma Itaalias põhikohtuasja kostjast ostja „tellimusel franko Colleferro tehas" [23] (edaspidi „Car Trim'i tingimus").

20. Edasi paneb imestama, et kohtuotsuses Car Trim ei käsitletud seda tingimust

19 – Resolutsiooni punkt 2. Kohtujuristi kursiiv.

20 – Kohtuotsus Car Trim, punkt 54.

21 – Kohtuotsus Car Trim, punkt 53.

22 – Kohtuotsus Car Trim, punktid 60–62.

23 – Vt kohtujurist Mazáki 24. septembri 2009. aasta ettepanek kohtuasjas C-381/08: Car Trim (EKL 2010, lk I-1255, ettepaneku punkt 3).

lähemalt. Euroopa Kohus piirdub peamiselt üldise sedastusega, et „[...] võivad lepingupooled määrata kauba üleandmise koha ühise tahte alusel" [24]. Kohus ei võta seisukohta selles küsimuses, kas poolte taoline tahe määrata kindlaks kauba üleandmise koht võiks olla väljendunud konkreetselt tingimuses „tellimusel franko tehas".

21. Euroopa Kohus ei olnud kahel põhjusel sunnitud põhjalikult tegelema pooltevahelise kokkuleppega „tellimusel franko tehas" ega kontrollima, kas selles võiks peituda kokkulepe kauba üleandmise koha suhtes. Esiteks teeb Euroopa Kohus selliste küsimuste väljaselgitamise ülesandeks siseriiklikule kohtule [25] ja teiseks ei lähtuta isegi eelotsuse küsimuses sellest, et kõnealune tingimus võiks olla oluline kauba üleandmise koha kindlaksmääramiseks [26]. Viimane omakorda ei pane samuti imestama, sest juba Saksamaa Bundesgerichtshofi 9. juuli 2008. aasta eelotsusetaotlusest [27] ilmnes, et apellatsioonikohus tegeles „kohtuliku hinnangu" raames selle „lepingulise suhte alguses kokkulepitud tingimusega" ja asus „lepinguliste kokkulepete üldist konteksti arvestades" seisukohale, et selles ei tule näha mitte kokkulepet kauba üleandmise koha osas, vaid kulude kandmise kokkulepet. [28]

22. Teisisõnu: ei eelotsusetaotluse esitanud kohus ega Euroopa Kohus ei omistanud kõnealusele tingimusele otsuse tegemise jaoks olulist tähtsust kauba üleandmise koha kindlaksmääramisel.

2. Kohtuasi Electrosteel Europe

23. Põhikohtuasjas vaidlusalune leping sisaldab esmapilgul Car Trimi tingimusega sarnanevat tingimust, mille kohaselt tuleb kaup vastavalt lepingule üle anda tingimuse „franko [Itaalia müüja] asukoht" alusel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus piirdub siiski üksnes selle tingimuse olemasolule viitamisega ega võta ühest seisukohta selle olulisuse osas kauba üleandmiskoha kindlaksmääramisel.

24. Seevastu esindavad menetlusosalised selles küsimuses resoluutseid ja vastakaid seisukohti: müüja arvates on tegemist tarnetingimusega, mida tuleks pidada võrdseks

24 – Kohtuotsus Car Trim, punkt 45.

25 – Kohtuotsus Car Trim, punkt 54.

26 – Kohtuasja Car Trim teine eelotsuse küsimus oli nimelt: kas kaugmüügi puhul käsitatakse kohana, kus kaubad lepingu kohaselt üle anti või kus need oleks tulnud üle anda, ostjale kaupade üleandmise kohta või kohta, kus kaubad anti üle esimesele vedajale, kes on kohustatud need ostjani toimetama?

27 – Vt eespool 18. joonealune märkus.

28 – See tundub eespool 18. joonealuses märkuses viidatud Wittweril, lk 193, 195, olevat kahe silma vahele jäänud.

Incoterms'i tingimusega „franco fabbrica" (hangitud tehasest, Ex Works, lühendatult EXW) ja mis kujutab endast kauba üleandmise koha lepingus kindlaksmääramist kohtuotsuse Car Trim tähenduses. Kohustuse täitmise koha puhul on seetõttu määrav ostetud kauba vedajale üleandmise koht Itaalias, mitte aga kaupade lõppsihtkoht Prantsusmaal. Komisjon seevastu esitab kõrgeid nõudmisi kauba üleandmise koha kindlaksmääramisele lepingupoolte poolt, kes peaksid täpsustama ostetud kauba üleandmise vormi, aja ja koha. Incoterms ja nendega sarnased tingimused reguleerivad esmajoones riski üleminekut ning kulude kandmise küsimust. Kauba üleandmise koha kindlaksmääramise jaoks ei oma põhikohtuasja menetluses käsitletav tingimus tähtsust juba seetõttu, et menetlusdokumente tervikuna vaadeldes jääb selgusetuks, millist eesmärki tingimuse sätestamisega järgitakse. Kui kauba üleandmise koht ei ole lepingus määratletud, tuleb kohtuotsuse Car Trim valguses seetõttu käsitada sellena kauba lõppsihtkohta, kus ostja saab selle üle tegeliku võimu. Selle all tuleb faktiliselt mõista valduse saamist, ilma et seejuures oleks oluline omandi ülemineku õiguslik aspekt.

C. *Selgitamist vajavad õiguslikud küsimused*

25. Esmajoones tuleb välja selgitada, milline on tingimuse „franko [Itaalia müüja] asukoht" tähendus käesolevas menetluses.

26. Selle peab lõppkokkuvõttes [29] välja selgitama eelotsusetaotluse esitanud kohus. Kohus peab ilmselt kontrollima, kas tingimusest on saanud kehtiv lepingu osa, tuvastama poolte konkreetse tahte ja vajadusel ka andma hinnangu, et kõnealune tingimus ei ole täiesti sõnasõnaliselt kattuv [30] Incoterms'i tingimusega „franco fabbrica".

27. Igatahes ei ole selle kohta arvamuse avaldamine Euroopa Kohtu pädevuses.

28. Sellest tuleb eristada üldist eelküsimust, millised nõuded sätestab määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkt b kauba üleandmise kohta käsitlevale kokkuleppele või siseriikliku kohtu poolt arvestatavale lepingutingimusele kauba üleandmise koha osas.

29. Kohtuotsus Car Trim lubab küll kauba üleandmise koha lepingutingimuste alusel välja selgitada, teeb aga selgeks, et kauba üleandmise koht tuleb igal juhul selgitada välja ilma lepingu suhtes kohaldatavale õigusele tuginemata. [31]

29 – Eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Car Trim, punkt 54.

30 – Tarnetingimuste tõlgendamise probleemide kohta vt Fogt, M. M., „Die Vereinbarung und Auslegung von FRANCO-Lieferklauseln beim CISG-Kauf", *The European Legal Forum*, 2003, lk 61, 67 ja 68.

31 – Eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Car Trim, punkt 53.

30. Neil asjaoludel tekib küsimus, kas sellised rahvusvahelised tarnetingimused nagu Incoterms, mille tõlgendamiseks tuleb kasutada Rahvusvahelise Kaubanduskoja reegleid, on kooskõlas õigusselguse põhimõttega, mis kõlab kohtuotsuse Car Trim resolutsioonis lepingu alusel kauba üleandmise koha väljaselgitamise kohta: nimelt kui kohtuotsuse Car Trim kohaselt on keelatud tugineda lepingu suhtes kohaldatavale materiaalõigusele, võib sama kehtida ka Incoterms'i kasutamise osas.

31. Kuna ei saa välistada, et siseriiklik kohus kasutab kõnealuse lepingutingimuse tõlgendamisel Incoterms'i reeglistikku,[32] on minu arvates otstarbekas käsitleda seda probleemi eelotsuse küsimusele vastamisel. Seda hõlmab ka eelotsusetaotluse esitanud kohtu kõikehõlmav küsimus, millega palutakse talle lahendada antud kohtuasja jaoks Euroopa Kohtul üldiselt tõlgendada määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b („[…] või tuleb eespool viidatud normi teisiti tõlgendada […]").

32. Seetõttu kontrollin ma esimese sammuna, kas sellised tarnetingimused nagu Incoterms on sobivad lepingu alusel kauba üleandmise koha kindlaksmääramiseks kohtuotsuse Car Trim resolutsiooni punkti 2 tähenduses. Teise sammuna tuleb nii saadud tulemuste valguses „Car Trim'i sõnastust" teisendada käesoleva juhtumi jaoks.

1. Kas Incoterms ja nendega võrreldavad tarnetingimused on üheselt määratletud tähendusega lepingutingimused, mille alusel on võimalik kindlaks määrata kauba üleandmise koht määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses?

33. Kohtuotsus Car Trim täpsustab mänguruumi, mis on pooltel kauba üleandmise koha lepingus kindlaksmääramisel määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses.

34. Süstemaatiliselt tuleb vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunktile b teha vahet kokkulepetel, mis käsitlevad „asjaomase kohustuse täitmise kohta" ja kauba üleandmise kohta.

32 – Magnus teeb ettepaneku kasutada ka Incoterms'is määratletud tingimuse tõlgendamiseks Incoterms'i definitsiooni isegi juhul, kui pooled ei ole sellele sõnaselgelt tuginenud, kui puuduvad selged tõendid, et poolte tahe oli teistsugune (von Staudinger, J., Magnus, U., *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Wiener UN-Kaufrecht [CISG]*, Berlin, Sellier-de Gruyter, 2005, Art. 31 CISG, punkt 31).

a) Kohustuse täitmise koha kokkulepete lubatavus väljendite „kui ei ole kokku lepitud teisiti" ja „lepingu kohaselt [kaupade üleandmise koht]" mõjualas (määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkt b)

35. Esmapilgul tundub, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b sõnastus võimaldab kahte varianti kohustuse täitmise koha lepingus kindlaksmääramiseks: esiteks otsekui kaudne kohustuse täitmise koha kokkulepe, milles kauba üleandmise koht [33] määratletakse lepingus üheselt kui „koht[...], kus lepingu kohaselt kaubad [...] oleks tulnud üle anda [34]", teiseks vahetu, võibolla isegi kauba üleandmise kohast sõltumatu [35] kohustuse täitmise koha kokkulepe: sest kauba üleandmise kohta tuleb vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b sõnastusele kohustuse täitmise koha kindlaksmääramiseks kasutada üksnes siis, „kui ei ole kokku lepitud teisiti".

36. See, mil määral aga saavad pooled selle kohaselt kokku leppida „teisiti" kui kauba üleandmise kohta aluseks võttes, jääb lõpuks ka pärast kohtuotsust Car Trim suuresti ebaselgeks, [36] nii et õiguskirjanduses [37] esinevad vasturääkivad tõlgendusvariandid ootavad endiselt olukorda selguse toomist. [38]

37. Käesoleva juhtumi puhul ei mängi see küsimus aga mingit rolli, kuna oluline ei ole see, kas võimalikud *kauba üleandmise kohast sõltumatud* kohustuse täitmise kokkulepped on lubatud, vaid see, kas tarnetingimusega saab *kauba üleandmise kohta* kehtivalt täpsustada ja niimoodi kohustuse täitmise koha lepingus kindlaks määrata.

33 – Eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsuses Car Trim mööndakse punktis 51, et määruses ei ole üleandmise kohta defineeritud ja viidatakse selle väljaselgitamiseks esmalt lepingutingimustele (punkt 54).

34 – Nn juriidiline kohustuse täitmise koht.

35 – „Abstraktseid kohustuse täitmise koha kokkuleppeid", millel puudub seos teenuse osutamisega, taunis Euroopa Kohus küll juba tsiviil- ja kaubandusasjades kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise konventsiooni rakendusala raames 20. veebruari 1997. aasta otsusega kohtuasjas C-106/95: MSG (EKL 1997, lk I-911, punkt 35) ning pidas neid lubatavaks üksnes siis, kui samaaegselt peeti kinni kohtualluvuse kokkulepete (kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise konventsiooni artikkel 17) tingimustest. Vt muidu kokkuleppeid soosiva kohtupraktika kohta Euroopa Kohtu 17. jaanuari 1980. aasta otsus kohtuasjas 56/79: Zelger (EKL 1980, lk 89, punkt 5).

36 – Leible usub oma märkuses kohtuotsuse Car Trim kohta, *EuZW 2010*, lk 303-305, et kuna punktis 46 on juttu kokkuleppest „kohustuse täitmise koha" osas, võib ikkagi järeldada, et Euroopa Kohus esiteks ei luba kohustuse täitmise koha asemel käsitada sellena teisi lepingus nimetatud kohti ja teiseks ei kiida ka edaspidi heaks abstraktseid kohustuse täitmise koha kokkuleppeid.

37 – Eriti Saksa õiguskirjanduses on palju tõlgendusvariante: nt Klemm, M., *Erfüllungsortvereinbarungen im Europäischen Zivilverfahrensrecht*, Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, Jena, 2005, lk 71–80, ja igakülgselt vaidluse hetkeseisu kohta Leible, S., teoses Rauscher, Th., *Europäisches Zivilprozessrecht und Kollisionsrecht EuZPR/EuIPR*, Bearbeitung 2011, München, Sellier, 2011, Art. 5 Brüssel I-VO, punkt 57b.

38 – Kõnekas on fatalistlikuna näiv konstateering autoritelt Briggs, A. ja Rees, R., *Civil Jurisdiction and Judgments*, Informa Publishing Group, 3. tr, 2002, lk 131: „It is close to impossible to make sense of the words „or otherwise agreed"… They can be forgotten until an imaginative court is able to breathe meaning into them."

b) „Car Trim'i sõnastuse" kriteeriumid lepingu alusel kauba üleandmise koha kindlaksmääramisele ja nende kohaldamine üheselt määratletud tähendusega tarnetingimustele

38. Kohtuotsuse Car Trim kohaselt jääb lepingupooltele vabadus leppida kokku kauba üleandmise kohas, [39] kusjuures kauba üleandmise kohta peab olema võimalik lepingust välja lugeda, „tuginemata lepingu suhtes kohaldatavale materiaalõigusele" [40].

39. Kui kanda need kriteeriumid üle näiteks Incoterms 2000 tingimusele „hangitud tehasest", on esmalt võimalik konstateerida, et viimane ei tugine lepingu suhtes kohaldatavale õigusele. Kui võtta kohtuotsust Car Trim sõna-sõnalt, ei oleks selle tingimusega järelikult probleeme.

40. Tingimus „hangitud tehasest" oleks sobiv ka kauba üleandmise koha kindlaksmääramiseks, kuna see ei kirjelda mitte üksnes riski üleminekut (punktid A5 ja B5), vaid ka kauba üleandmise kohta (punktid A4 ja B4) puhtalt kaubale järele tulemise tingimuse tähenduses. Selle kohaselt kinnitab üks õiguskirjanduses [41] ja kohtupraktikas [42] esindatud seisukoht, et kehtivalt lepingusse lülitatud Incoterms'i tingimusega „hangitud tehasest" saab kindlaks määrata kauba üleandmise ja kohustuse täitmise koha määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses.

41. See seisukoht tundub ka minu arvates olevat paikapidav. Miks peaks keelama pooltel kasutada käepäraseid tarnetingimusi kauba üleandmiskoha lepingus kindlaksmääramiseks? Nende kasuks räägib esmajoones asjaolu, et nad on hästi läbimõeldud ja nende tähendust on tänu Rahvusvahelise Kaubanduskoja reeglistikule võimalik objektiivselt määratleda, erinevalt võib-olla poolte poolt vabalt või isegi võõrkeeles, mida täiuslikult ei vallata, sõnastatud lepingutingimustest.

42. Seevastu ei pruugi veenda vastuväide, et õiguse kohaldaja jaoks, näiteks oma pädevust kontrolliva kohtu jaoks, võib tingimuse konkreetne tähendus selguda alles pärast Rahvusvahelise Kaubanduskoja reeglitega tutvumist.

43. Euroopa Kohus pooldas kohtuotsuses Car Trim küll sõnaselgelt kohustuse täitmise koha pragmaatilise kindlaksmääramise

39 – Kohtuotsus Car Trim, punktid 45 ja 46.

40 – Kohtuotsus Car Trim, punkt 55.

41 – Vt nt eespool 37. joonealuses märkuses viidatud Leible ja seal viidatud kohtupraktika.

42 – Vt nt tingimuse „delivery: ex works" kohta Oberlandesgericht Karlsruhe 28. märtsi 2006. aasta otsus, *IPRspr 2006*, nr 111, lk 242–250.

põhimõtet ilma võimaliku kollisiooni- ja materiaalõiguse kohaldamiseta,[43] ent siiski tundub mulle, et tuginemine üheselt määratletud Incoterms'ile ei ole võrreldav Euroopa Kohtu poolt taunitud „lepingu suhtes kohaldatavale materiaalõigusele tuginemise[ga]"[44]. Nende konkreetset tähendust on nimelt võimalik, sõltumata keerukatest õigusküsimustest, vaadata järele kergesti kättesaadavast reeglistikust. See peab paika vähemalt juhul, kui Incoterms'i tingimus on ka ajaliselt kehtiva redaktsiooni osas (nt Incoterms 2000) piisava täpsusastmega. Kui seada vastus küsimusele, kas Incoterms'i tingimusega on võimalik kehtivalt kauba üleandmise kohas kokku leppida, sõltuvusse sellest, kas lepingule on lisatud täiendavalt vastavat tingimust kirjeldava reeglistiku eksemplar või mitte, oleks tegemist täieliku formalismiga, millele ei oleks võimalik leida õiguslikku alust määruse nr 44/2001 artiklis 5.

määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses.

2. Car Trim'i sõnastuse teisendamine käesoleva juhtumi puhul

45. Eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks tuleb viidata sellele, et kohtuotsuses Car Trim sõnastatud põhimõtted peavad kehtima müügilepingutele üldiselt, mitte üksnes kaugmüügile. Määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunktis b – nagu muide ka käesoleva kohtuasja eelotsuse küsimuses – ei eristata nimelt kaugmüüki ja muid müügilepinguid,[45] ehkki tuleb möönda, et kauba üleandmise koha kindlaksmääramine tekitab erilisi probleeme just kaugmüügi puhul.

c) Vahekokkuvõte

44. Vahekokkuvõttena tuleb sedastada, et Incoterms ja nendega võrreldavad tarnetingimused võivad põhimõtteliselt olla lepingutingimused, mille põhjal on võimalik kindlaks määrata kauba üleandmise koht

46. Kõigepealt on seega üldiselt määrav iseenesest arusaadav pooltevaheline kokkulepe.[46] Üheselt määratletud tähendusega Incoterms ja nendega võrreldavad tarnetingimused võivad seejuures põhimõtteliselt olla lepingutingimused, mille põhjal on võimalik kindlaks määrata kauba üleandmise

43 – Kohtuotsus Car Trim, punktid 54 ja 53.

44 – Kohtuotsus Car Trim, resolutsiooni punkt 2.

45 – Seda väidab ka kohtujurist Mazák oma ettepanekus kohtuasjas Car Trim, punkt 32.

46 – Kohtuotsus Car Trim, punktid 54 ja 55.

koht määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses.

47. Kui kauba üleandmise kohta ei ole võimalik kindlaks määrata iseenesest arusaadava pooltevahelise kokkuleppe põhjal, tuleb nagu kohtuotsuses Car Trim toimida „kohustuse täitmise koha pragmaatilise määramise" põhimõtet kohaldades faktiliste kriteeriumite põhjal [47] ja käsitada sellena kohta, kus kaubad anti füüsiliselt ostja käsutusse, millest tulenevalt ostja saab nende kaupade valduse.

48. See, et siin on tegemist puhtalt faktilise, pelgalt valdusega seotud kriteeriumiga, nähtub kohtuotsuse Car Trim siduvast saksakeelsest tekstist piisavalt selgelt ega vaja mingeid täpsustusi.

49. Seevastu on vaja täpsemalt selgitada, mida Car Trim'i sõnastuse puhul mõeldakse üleandmisega „müügitehingu lõppsihtkohas".

50. Tegemist peab olema kohaga, kus „kaubad, mis on lepingu materiaalne ese, [...] siis, kui leping on täidetud [ostjale füüsilise üleandmisega [48]], *põhimõtteliselt* asu[vad] [...]" [49].

51. Sellest selgub esiteks, et kauba väljastamine vedajale (kes ei ole sama isik kui ostja) ei anna alust pidada seda kauba üleandmise kohaks. [50] Euroopa Kohtu arvates lõpeb müügitehing nimelt alles füüsiliselt ostja käsutusse andmisega.

52. Teiseks selgub sellest, et *ettenägematu* ostjapoolne kauba edasitoimetamine ei ole kauba üleandmise koha kindlaksmääramise seisukohast oluline. Sest selline edasitoimetamine, näiteks ostja laost teise tegevuskohta, ei ole müügitehingu osa ja selle käigus toimetatakse kaubad kohta, kus nad pärast lepingu täitmist *põhimõtteliselt ei* pea asuma.

53. Kuna oluliseks peetakse müügitehingut, tundub lõppsihtkoha kriteerium lisaks sellele sobivat mitte üksnes kaugmüügile, vaid ka juhtumile, kus ostja kaubale isiklikult järele

47 – Kohtuotsus Car Trim, punkt 52.

48 – Kohtuotsus Car Trim, punkt 60.

49 – Kohtuotsus Car Trim, punkt 61. Kohtujuristi kursiiv.

50 – Samal seisukohal on eespool 15. joonealuses märkuses viidatud Mankowski, lk 288.

tuleb: siis tähendaks „müügitehingu lõppsihtkoht" müüja tegevuskohta ja müügitehing lõpeks kauba üleandmisega järele tulnud ostjale.

54. Seega on kõigi nende juhtumite puhul määrava tähtsusega lõpuks füüsiline ostja käsutusse andmine lepingu täitmise käigus. Äratoodud juhtumite lähemal vaatlusel on see vajalik, aga ka piisav selleks, et kauba üleandmise kohta põhjendada.

55. Seda arvesse võttes tekib küsimus, kas „lõppsihtkoha" kriteeriumi täiendav arvestamine ei tekita kasu toomise asemel pigem segadust. Süstemaatiliselt tundub see kriteerium küsitav ka seetõttu, et see meenutab määruse nr 44/2001 artikli 63 lõike 1 „kaupade tarnimise või teenuste osutamise lõppkoha" kriteeriumi, mis sõnaselgelt kehtib üksnes isikute suhtes, kelle alaline elukoht on Luksemburgis. Pole mingit vajadust teha sellest erandist kaugmüügi puhul üldist reeglit.

56. Segadust tekitab eriti omadussõna „lõplik": kuidas tuleks näiteks hinnata olukorda, kui kaup asub esialgu ajutiselt ostja laos ja seejärel viib ostja selle teise tegevuskohta ning müüja on algusest peale olnud sellisest kavatsusest teadlik? On kerge ette kujutada, et lõppsihtkoha kriteeriumile tuginedes oleks selle üle võimalik suurepäraselt vaielda. Sel juhul kerkiks lisaks probleem, et võimalik lõppsihtkoht (teine tegevuskoht) ja esimene tegeliku üleandmise koht (ajutine ladu) ei lange kokku.

57. Seetõttu tundub mulle eelistatavam loobuda väljendist „müügitehingu lõppsihtkohas". Füüsiliselt ostja käsutusse andmise koha näol on olemas piisavalt selge ja mõlema poole jaoks prognoositav kriteerium, mis täiendavat teisendamist ei vaja.

VI. Ettepanek

58. Seega teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele järgmiselt:

Määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tuleb tõlgendada nii, et pädeva kohtu kindlaksmääramise aluseks olev kauba üleandmise koht määratakse poolte-vaheliste lepinguliste kokkulepete alusel.

Üheselt määratletud tähendusega Incoterms ja nendega võrreldavad tarnetingimused võivad põhimõtteliselt olla lepingutingimused, mille alusel on võimalik määratleda kauba üleandmise kohta määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses.

Kui kaupade üleandmise kohta on võimatu selle alusel kindlaks määrata ilma lepingu suhtes kohaldatavale materiaalõigusele tuginemata, on kõnealuseks kohaks see, kus kaubad anti füüsiliselt ostja käsutusse, millest tulenevalt ostja sai või oleks pidanud saama nende kaupade valduse.